

Teresa Segiet

SYTUACJA W RODZINACH DZIECI Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ INTELEKTUALNĄ W ŚWIETLE „MODELU KOŁOWEGO” DAVIDA OLSONA

Streszczenie

Narodziny dziecka to dla rodziców ważny i bardzo szczególny czas. Gdy na świat przychodzi dziecko z ograniczoną sprawnością intelektualną, rzeczywistość wygląda zupełnie inaczej. Rodzice doświadczają wielu negatywnych i trudnych emocji (Doroszuk, 2018; Sekułowicz, 2013). Niepełnosprawność intelektualna dziecka wpływa na funkcjonowanie całej rodziny, a szczególnie rodziców (Hosseinkhanzadeh i in., 2014). Implikuje liczne zmiany w organizacji rodziny oraz sposobach jej radzenia sobie. Zmiany dotyczą całego systemu, dochodzi do reorganizacji w zakresie pełnionych ról, zmienia się dotychczasowe życie i funkcjonowanie rodziny (Stelter, 2013; Becvar, Becvar, 2017).

Głównym celem niniejszej pracy jest **analiza funkcjonowania rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością intelektualną pod kątem jej spójności i elastyczności**. Szczególną uwagę zwrócono na rodzinę jako system i jej cechy sprzyjające adaptacji do trudnej sytuacji. Zwrócono także uwagę na specyfikę rodzicielstwa realizowanego wobec dziecka z niepełnosprawnością intelektualną.

Praca składa się z dwóch części, pierwszej teoretycznej oraz drugiej empirycznej. W części pierwszej przedstawiony został konstrukt teoretyczny stanowiący podstawę do sformułowania problemów badawczych. Praca oparta została na trzech teoriach: teorii Modelu Kołowego D. Olsona, systemowej teorii rodziny oraz teorii zachowania zasobów S. Hobfolla. Model Kołowy dotyczy podstawowych wymiarów życia rodzinnego: spójności, elastyczności oraz komunikacji, traktowanej jako wymiar pomocniczym, ale niezmiernie ważny (Olson, 2000; Margasiński, 2015). O tym, czy rodzina przezwycięży trud i zaadoptuje się do niełatwego wyzwania spowodowanego niepełnosprawnością intelektualną dziecka świadczą jej zasoby.

Prezentowane w pracy badania stanowią wyraz zainteresowań naukowych autorki problematyką rodzicielstwa realizowanego wobec dziecka z niepełnosprawnością intelektualną. Inspiracją do badań były osobiste doświadczenia wynikające z pracy z dziećmi z niepełnosprawnościami oraz ich rodzicami. Poruszany w dysertacji problem został

przedstawiony z perspektywy matek i ojców. W badaniu wzięło udział 50 diad rodzicielskich. Zamierzano sprawdzić, czy zachodzą związki pomiędzy spójnością i elastycznością a takimi zmiennymi jak: komunikacją, zadowoleniem z życia rodzinnego, otrzymywanym wsparciem, wykształceniem rodziców, miejscem zamieszkania rodziców, przynależnością do stowarzyszenia i deklarowaną religijnością. Badania przeprowadzono metodą sondażu diagnostycznego. Wyniki badań pokazały, że samo przyjście na świat dziecka z niepełnosprawnością nie czyni rodziny dysfunkcyjnej. Rodzina mimo przeciwności losu może być w pełni funkcjonalna gdy posiada umiejętność pozytywnej komunikacji, satysfakcję z życia rodzinnego, wsparcie społeczne i zasoby osobiste.

Pracę zamyka próba syntetycznego podsumowania badań w powiązaniu z czynionymi wcześniej rozważaniami teoretycznymi. Wskazane są w nim obszary kluczowe dla zgodnego funkcjonowania rodziny dziecka z niepełnosprawnością intelektualną jak również strategie pokonywania trudności umożliwiające adaptację systemu rodzinnego. Uzyskane wyniki badań potwierdziły, że rodzina z dzieckiem z niepełnosprawnością intelektualną jest spójna i elastyczna wtedy, gdy posiada zdolność pozytywnej komunikacji oraz wysoki poziom odczuwanej satysfakcji z życia rodzinnego. Istotne jest również otrzymywane wsparcie, które poprawia więzi emocjonalne między członkami rodziny oraz pomaga w dostosowaniu się do jakości i ilości zmian, które rodzina musi przezwyciężyć w związku z niepełnosprawnością dziecka. Znaczące dla poziomu rodzinnej spójności i elastyczności są cechy demograficzne charakteryzujące zarówno rodziców, jak i dziecko.

Prezentowane w pracy wyniki badań nad funkcjonowaniem rodziny z dzieckiem z niepełnosprawnością intelektualną pod kątem spójności i elastyczności mogą stanowić ciekawy wstęp do dalszych eksploracji.

Słowa kluczowe: rodzina jako system, zasoby rodziny, wsparcie społeczne, Model Kołowy Olsona.